Թիւ · 21 ·

ԴԻՏԱԿ ԲԻԻԶԱՆԴԵԱՆ

ԴԽՆԴՐՈՅ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐՇԱՐՈՒՆԵԱՅ

1814.

16. 18. 20. 22. 24. 26. 28. 30. ՆՈՅԵՄԲԵՐ։

ԱՄԵՐԻԳԱ·

Պաուլիլեան · 20 Սեպտեմբերի ։

Ինկիլիզները փախչելով սկսան ետ քաշվիլ, թէ՝ 20 երդ դեռակէն Ամերիգայի խաղաղները, և որ կամուրջէն որ կանցնէինն մէկէն կրփրլցունէին որ իրենց թշնամիները շուտով ետևնուն չիհասնին, բայց 'ի վերայ այսր ամի Ամերիդացիք քշեցին զասոնք մինչև Քհաձ · ու սպաննեցին գրեթէ 2 հազար հոգիէն աւելի ու առին 90 կտոր աչ թօփ, Ինկիլիզներուն վերջապահ գունդէն ալ դերի բռնեցին 400 հոգի ։

Շատ օգիչիչներ որ փախչելով ետ քաշվելու ատեն Ճամբանին կորսընցուցին անտառներուն մէջ, անոնք ալ դերի ինկան Ամերիդացիներուն · ասոնցմէ զատ կայ Ամերիդացիներուն քովը 4 տեղակալ զօրապետ որ դերի ինկան պատերազմի մէջ։ Ինկիլիզին կողմէն շատ զօրքեր Ամերիդացիներուն կողմը կանցնինկոր ։

ԻՆԿԻԼԴԵՌՌԱ·

Լենդոն · 2 Նոյեմբերի ։

Մօնինկ քէրօնիքլ Ինկիլդեռռայի դաղեթային մէջ կրդնէ ցանկը ան պատերազմական նաւերուն՝ որ Ամերիդացիները առին Ինկիլիզէն՝ իրենց ծովերուն մէջը, և է 3 ֆռեկաթ, 7 քորվէթթա ըսված նաւ, 2 կոլեթթա, 6 ուրիշ պատերազմական նաւ · ասոնցմէ զատ դերի բռնեցին 90 Ինկիլիզ վաճառականի նաւ ։

—— Պրօքքէ զօրապետը՝ կըդրէ աս հետևեալ խապարները Ամերիդայէն ։

Ինկիլիզին գունդը որոց գլխաւոր կառավարը էր Ռոսս Ճէնէռալը հոկտեմբերի 12ին Նորթհ-Բուանին մօտիկները ցամաքը զօրք թափեց, աս տեղը հեռու է Պալթիմորէն գրեթէ 30 մղոն ։ Ամերիդացիները Նորթհ-Բուանէն 3 մղոն հեռու աղէկ պատնէշներով ամրացուցերէին իրենց բանակը և ամէն պատերազմի պատրաստուինները տեսեքէին · երբոր Ինկիլիզի գունդերը մօտեցան աս պատնէշներունէ Ամերիդացիները ժողվեցին իրենց ամէն կահկարասիները ու երկու մղոն ետև քաշվեցան իրենց պատնէշներէն · Ինկիլիզին առաջապահ գունդը սկսաւ պատերազմել աս Ամերիդացիներուն հետ, և Ռոսս Ինկիլիզին գլխաւոր Ճէնէռալը մէկէն 'ի մէկ մահացու վէրքով վիրաւորվեցաւ, բայց Ինկիլիզները քաջութիւն պատերազմելով քշեցին Ամերիդացիները այնչափ՝ որ 5 մղոն միայն մնացերեր Պալթիմոր հասնելու ։ Ինկիլիզները հոնտեղը հասնելնունպէս իմացան թէ Ամերիդացիները հոնտեղի մօտիկ անտառին մէջ ունին մէկ բանակմը՝ որ կրբաղկանար 6 հազար հետևակ զօրքէ, ու մէկ քանի հարիւր ալ ձիաւորէ, ասոնք ունէին իրենց հետ

հետ 6 կրտոր ալ թոփ, անոր համար Ինկիլիզները շուտը պատերազմի պատրաստուելու ասոնց հետ զարնվելու համար, և երբոր ժամանակը եղաւնէ՝ պատերազմը ըկրսաւ. խելմը առեն պատերազմը քշեց և Ամերիգացիները վերջապէս ցրվեցան փախան՝ թողուլով պատերազմի դաշտին մէջ շատ մեռած ու վիրաւորված ու երկու կտորալ թոփ. և որովհետև գիշերը մօտ էր ու Ինկիլիզին զորքերնալ շատ հոգնած էր՝ նոյն գիշերը հանգչեցան ան հողին վրայ՝ ուսկից որ վռնտեցին իրենց թշնամիները:

Էրթէսի օրը որ էր հոկտեմբերի 13ը առաջ գացին դէպ 'ի Պալթիմոր և մէկ մղոնուկէս աս քաղքէն հեռու բանակեցան. հոստեղնալ ամէն պատերազմի պատրաստութիւնները տեսնված էր՝ որ նորէն զարնվէին պիտոր Ամերիգացիներուն հետ, բայց նոյն առենը Պրօքքէ զօրապետին՝ Ինկիլիզի պատերազմական նաւերուն զօրապետէն խապար եկաւ, թէ Ամերիգացիները Պալթիմորի նաւահանգիստին բերանը նաւեր ընկղմելով այնպես գոցերէն ճամբան՝ որ Ինկիլիզի նաւերը գործքմը չեն կրնար տեսնալ պատերազմի առեն և չեն կրնար օգնել ցամաքին վրայ եղողներուն. աս պատճառիս համար Պրօքքէ զօրապետը փոխեց միտքը ու չուզեց զարնել պատերազմով Պալթիմոր քաղաքը, և երբոր այսպէս եղաւնէ, Ինկիլիզները հոկտեմբերի 14ին ետ քաշվեցան իրենց կեցած տեղէն 3 մղոնի չափ ու կեցան հոն, և կը յուսային որ Ամերիգացիները դուրս ելլան իրենց պատնէշներէն ու Ինկիլիզներուն վրայ գան, և երբոր տեսան թէ ամերիգացիները միտք չունէին իրենց տեղէն շարժելու, Ինկիլիզները գիշերով ետ քաշվեցան ուրեկան նորէն Սօրթհ-Բուան և ամսուն 15ին մոտն իրենց նաւերուն մէջ:

Ռօսս Ինկիլիզին Ճէնէռալը վիրաւորվեցաւ մէկ թիւֆէնկի խուրշնովը՝ որ Ամերիգացիին մէկը բարձր ծառիմը վրայէն նշան առնելով սրխմեց. աս Ճէնէռալը մէկէն կըտորեցաւ Ինկաւ Քրօֆթօ զօրապետին բազուկներուն վրայ՝ որ նոյն առենը քովը կեցեր էր ու մէկէն կանչեց խապար տվվեք Պրօքքէ զօրապետին որ քովս գայ, և երբոր եկաւ աս զօրապետը՝ հազիւ թէ մէկ քանի բառերով իրեն ինչ ընելիքը ըսելէն ետև փչեց հոգին:

Ինկիլիզներէն զայ եղաւ աս պատերազմին մէջ 2 զօրապետ, 2 օֆֆիչիալ ու 35 ալ զինուոր մեռնելով, ասոնցմէ զատ վիրաւորվեցան 7 զօրապետ, 4 հասարակ օֆֆիչիալ, 11 յիսնապետ, 229 ալ զինուոր:

Ճամբորդին մէկը եկաւ Լոնտռա Հալիֆաքս քաղքէն՝ որ է հիւսիսային Ամերիգային մէջ, և պատմեց թէ երբոր ինքը անկից ճամբայ ելերէնէ կրեսվի եղեր հոնտեղը թէ Ամերիգացիները Էրիէ բերդէն դուրս ելերեն ու յարձակերեն Ինկիլիզներուն վրայ, ու զայ ըրերէն Ինկիլիզներէն 400 հոգի, 3 ալ օֆֆիչիալ, և Քինկթօնէն խապար առեր էն որ Օնթարիօ ըսված ծովին մէջ Ամերիգացոց ու Ինկիլիզներուն նաւահանդէսները զարնվելերեն մէկզմէկու հետ ու յաղթվելերէն Ինկիլիզները, և ասոնց գլխաւոր զօրապետը որուն անունը էր Սիր Ժամէս Եօ վիրաւորվելէ պատերազմին մէջ:

4ին:

Մոսկովին կայսրը կուզէր որ բոլոր Լէհաստանը ըլլվի մէկ տերութիւն՝ և անոնց վրայ դրվի մէկ մոսկովի Բրինչիբէմը, բայց աս բանին Ինկիլիզը, Ֆրանսը, ու Նէմցին միաբանութիւն դէմ կեցան, աս բանիս Մոսկովա քիչմը ոտք կոխելէն ետև ինքնալ հաւանեցաւ որ այնպէս ըլլայ:

—— Ինչպէս առջի դիտակներուն մէջը պատմերենք՝ թէ հարաւային Ամերիգային մէջ (որ է Սպանեօլին տակը) ապստամբութիւն ելած է, ասոնց կէսը կուզեն որ անկախ մընան ուրիշ տերութենէ, կէսնալ կուզէ որ հպատակ ըլլան թագաւորին, ասոր համար մէջերնին պատերազմ բացուեցաւ, և ինչպես կըպատմենէ Քարթաքինէէ եկած թուղթմը ասոնց մէջը եղերէ նորէն մէկ սաստիկ արիւնահեղ պատերազմը Կուարիա քաղաքը, թագաւորին կողմը եղողները քաջութիւն պատերազմելով ջարդեցին դրեթէ ապստամբներուն բոլոր բանակը ու քշեցին զանոնք մինչև Պարչէլօնա ու Անտալուզիա. ապստամբները աստեղվանքը նորէն զօրք պատրաստեցին՝ որպէս զի նորէն պատերազմին ու առնուն Կուարիա քաղաքը:

Ճիամաիքայի դավեթան կըպատմէ աս հետևեալ խապարները: Թագաւորականները ըրին մեծ մեծ յաղթութիւններ ապստամբներուն դէմ հարաւային Ամերիգային մէջ. Կիրլին տերութիւնը խելմը առեն պատերազմելէն ետև թագաւորականներուն դէմ և 20 հազար մարդ կորսընցրնելէն ետև զանազան պատերազմներուն մէջ՝ վերջապէս անձնատուր եղաւ. Աւկուանթուրա քաղաքը 3 գիշեր փառաւոր լուսաւորուի ըրին ուրախութեան համար: Պոլիվար ապստամբներուն գլխաւորը կըջանայկոր նորէն զօրանալ, բայց ինչպէս որ կերևնայնէ ասկից ետև ալ բանմը չիկրնար ընել: Աս երկու կողմի բանակները այնչափ կատղած էին մէկզմէկու վրայ, որ մէկզմէկու դերիները չէին ապրեցներ. ասոնք

սոնք մէկ անգամմը լեցուցին նաւակներու մէջ իրենց ձեռքը ինկած դերիները, ու տարին ծովեզերքէն հեռու և ամէնքը մէկէն ծովը թափելով խրխտեցին։

8ին։

Մինչև հիմայ կըյուսային ամէնքը թէ կըլլայ խաղաղութիւն Ամերիգացիներուն ու Ինկիլիզներուն մէջ, բայց աս յոյսը չիկատարվեցաւ, զերեմ Ինկիլիզները ինչ որ կառաջարկէինք Ամերիգացիները յանձն չառին, և Ամերիգացիները ինչ որ կուզէինք Ինկիլիզները չիխոնարհեցան կատարելու, անոր համար խաղաղութիւն վրայ խօսող ժողովը որ կըլարկոր Կանտ քաղաքին մէջ արձակվեցաւ, և Ինկիլիզին տերութիւնը որոշեց որ ամէն իր ուժովը առաջ տանի Ամերիգայի պատերազմը, անոր համար որչափ ուժունի Ինկիլիզը թէ՛ ծովային թէ ցամաքային՝ կըպատրաստէկոր Ամերիգացիներուն վրայ խրկելու, շատ ձիաւորներու գունդեր, ու շատ թօփձիներ կըխրրկվինկոր Ամերիգա։ մէկ քանի երեւելի ճէնէռալներ որոշված է որ խրրկվի պիտոր Ամերիգա։ Առաջ հաստատ էր՝ որ Մոսկովը միջնորդ պիտոր ըլլար խաղաղութիւն ընել տալու աս երկուքին մէկզմէկու հետ, բայց հիմայ խապար խրկեց թէ աս բանին մէջը Մոսկովին տերութիւնը չիխառնվիր ու չուզեր խառնվիլ։

Գիւտեւէ Ամերիգայոց վրայ։

Այ ազգինկեթան Ամերիգացւոց մայրաքաղաքին առնիվելը Եւրոպայի մէջ շատ շամաթա հանեց, և անկից վերջը ամէնքը միաբան կըկարծէին թէ ալ կըվերջանայ պատերազմը Ինկիլիզին ու Ամերիդացւոց մէջ, և կըսպասէին թէ Ամերիգայի միացեալ նահանգներուն տերութիւնը ուզէ ու խոնարհի ան առաջարկութիւններուն՝ որ Ինկիլիզի տերութենը առաջարկեր պիտոր, և շատ ազգեր ալ կըկարծէին թէ վերջանայ պիտոր ասկից ետև Ամերիգայի հասարակապետութիւնը, բայց ան մարդիկները որ հմուտ ու տեղեակ էին իւրաքանչիւր ազգաց բնաւորութիւնը, աս կարծեացը չըմիաբանեցան, զերեմ դիտէին թէ Ամերիգացիները սաստիկ սիրով կապեալ են իրենց տերութենը հետ, և հիչ մէկ աշխատանքէ ու չարչարանքէ չեն փախչիր՝ իրենց անկախութիւնը պահելու համար, և երբոր կըտեսնան թէ իրենց հայրենիքը վտանգի մէջ է՝ ամէնքը մէկ սիրտ մէկ հոգի ըլլալով զէնքի կըվազեն պաշտպանելու համար վտանգի մէջ իյնօղը։ թէ և իրենց մէջը ըլլայ անմիաբանութիւն՝ բայց երբոր բանը հայրենեաց պաշտպանութիւնը կուգայնէ իրենց դուրսի թշնամիներէն՝ կարթընայ մէկէն ազգային նախանձը ու քաջասրտութիւնը ամէնուն սրտին մէջը և կըմոռնան ամէն իրենց մէջ եղած անմիաբանութիւնը։ Ան քաջասիրտ այդեղործները, ակ աշխատանքի դիմացկուն որսորդները՝ են ամուր գունդերը Ամերիդացիներուն, ասոնք հէմ ընունակ են մէկէն կըրթըվելու պատերազմական արհեստին մէջ, և հէմ՝ կըվազեն առանց վախնալու ամէն աշխատանքին ու վտանգի մէջ։ ասոնք ան մարդիկներուն որդիքներնեն՝ որ Սարաթօնայի ու Պունքերհիլլի դաշտերուն մէջը յաղթեցին ջարդեցին իրենց թշնամիները։ յետոյ կը աս մեծ յաղթու

նակէն զայ եղած բաները թէ մարդ եղերէ թէ պատերազմի պաշար եղերէ՝ շուտով չէն կրնար պատրաստել պատճառաւ իրենց հեռաւորութիւնը իրենց տեղէն։ ասոր ներհակ Ամերիգացիները իրենց պակսած բաներուն ճարը շուտը կրնան տեսնալ։ Ա՛ս պատերազմին շատ խարճ կընկնոր Ինկիլիզը, զէրեմ մէկ թօփմը տանելու Օնթարիօ, պիտոր խարճէ դրեթէ 2000 եալտրը ոսկի։ Հիչ չէ տարակուսվիր՝ որ Ինկիլիզը աս պատերազմը բացաւնէ կարծեց թէ իրեն բոլոր ծովային զօրութիւնը զարնելու ըլլայնէ Ամերիգայի ծովեզերեայ քաղաքները, ու բոլորովին արգելելու ըլլայ անոնց վաճառականութիւնէ, մէջերնին անմիաբանութիւնէ կելլայ ու կրպարտաւորէ Ամերիգացւոց տերութիւնը որ խաղաղութիւն ուղէ, բայց աս յոյսը պօշ ելաւ։ զէրեմ Ամերիգայի զօրութիւնը։ եղաւ ջանքը ու ինքնակամ և առատաձեռն օգնութիւնը երևելի մարդիկներուն, և հայրենասէր ժողովուրդներուն։

ՏԱՆԻՄԱՐԳԱ։

Քօբէնհայկ։ 2 Նոյեմբերի։

Լրսվի թէ Շվէտի թագաւորը միտքը դրեր է թէ աս մօտերուս պիտոր առնու թագաւորութիւնը անունը Նօրվէճիայի վրայ։ ուստի հիմայ անձամբ գնաց Նօրվէճիա։ իսկ Բրինչիբէ Քրիսթիանսն աս օրերս ճամբայ կելլայ անկից Քօբէնհայկ դալու համար, իրեն կահկարասիներուն մեծ մասը ճամբայ ելան ու հասան Քօբէնհայկ։ Ա՛ս Բրինչիբէն երբոր Նօրվէճիայի թագաւորական թագէն պիտոր հրաժարէր նէ, հրատարակեց մէկ ծանուցման թուղթիմը՝ որուն մէջ ազատ կրնէր բոլոր Նօրվէճիայի ժողովուրդները իրենց երդմունքներէն՝ որ ըրեր էին հաւատարիմ մնալու Բրինչիբէ Քրիսթիանսին։ աս յորդորանաց թուղթին մէջ ուրիշ խօսքերուն մէջ կրսէր աս հետևեալներնալ,, Թէպէտ ինծի մեծ ցաւ է ձգելը ան ժողովուրդները՝ որ ես կրսիրեմ, ան ժողովուրդները՝ որ յիշատակաց արժանի գործքերով ցրցուցին իրենց սէրը ու իրենց հաւատարմութիւնը ինծի, ես 'ի վը՞ այսր ամի կրնեմ աս զոհը՝ որպէս զի կարող ըլլամ ապրեցընելու Նօրվէճիայի տերութիւնը իրեն կործանմունքէն "։

Ա՛ս տերութիւն գաղէթային մէջը աս խաղարները պատմելէն ետև կրսէ աս հետևեալներնալ։ Ջանազան խօսակցութիւներ կայ հիւսիսային գերմանիայի փոփոխութիւններու վրայ՝ որ որոշէ պիտոր Վիէննայի ժողովը։ աս փոփոխութիւններուն մէկնալ է թէ երրորդ Աոլֆիօ Կուստավօին տղան՝ որ է օրինաւոր ժառանգը ու յաջորդը Շվէտի թագաւորութիւնը, առնու պիտոր նոյն իշխանութիւնը թագը, և հիմակվան Շվէտի թագաւորին ալ տան պիտոր Նօրվէճիայի թագաւորութիւնը անկախ Շվէտէն, և թէ Շվէտին ու Տանիմարգային ծովային զօրութիւնը ըլլայ պիտոր իւրաքանչիւրոցը 8 պէյլիկ նաւ և մէկ քանի ալ ֆռէկաթներ։ և թէ Ամպուռկ քաղաքը ըլլայ պիտոր ինքնիշխան քաղաք՝ Պռուշի թագաւորին պաշտպանութիւնը տակ։

—— Տանիմարգայի թագը Վիէննայի մէջ աղէկ պատիւ կըվայելէկոր, ու շատ անգամ Սոսկովի կայսեր ու Պռուշի թագաւորին հետը բերան 'ի բերան խօսակցութիւն կընէ, և այսչափ թագաւորաց ընտանութիւնը ասոր հետ մեծ յոյս կուտան՝ թէ Տանիմարգայի տերութիւնը աղէկ բախտի հանդիպի պիտոր։

Խապար առնըվեցաւ Քօբէնհայկ թէ Տանիմարգայի թագաւորը երբոր Վիէննայէն դառնալու ըլլայնէ՝ քիչմը ատեն Պէռլին պիտոր երթայ, ուրտեղ երթայ պիտոր նաև Աղեքսանդր կայսրը։

ԲՐՈՒՍՍԻԱ։

Պէռլին։ 5 Նոյեմբերի։

Պէռլինի ժողովուրդները ուղեցին որ կատարեն տարեդարձ յիշատակը Լիբսիայի պատերազմին, անոր համար հոկտեմբերի 15ին դիշերը գացին ժողովվեցան քաղքին դռան առջևը ամ աստիճանի մարդիկներ, աս ժողովուրդներէն խելմը բազմութիւն ալ գացին ան լեռանը վրայ ուրտեղ 1808ին նեղութիւնէ մէջ ինկերէն պատերազմի պատճառաւ, և նոյն ատենը աս լեռան անունը կըսվեր Նաբոլէօնի լեռ։ հոս եկերեր նաև Լուսսով ճէնեռալը, և հանդիսը յիշատակին էր այսպես Լուսսով ճէնեռալը էն առաջ լեռան անունը փոխեց ու անուանեց Նէմցէի լեռ։ հոստեղը ներկայ էին ամէն տերութիւնէ իշխանաղունները պաշտօնատերները և բոլոր զինուորական ատեանը։ և ասոնց աջքին առջևը տընկել տրվաւ մէկ սիւնմը՝ որ բարձր էր 10 ոտք, և վրան գրուած էր աս հետևեալ մակագրութիւնը, Աղաղոռնէը Գերմանիայի նորէն յեռ։ յԳվէյցա։ 1813ին հոկտեմբերի 16ին, 18ին։ 19ին։ Ա՛ս սիւնին չորս կողմէն տընկրվի պիտոր կաղնիի ֆիտուրէի ծառեր ու պարմանլիի մէջ առնրվի պիտոր։ աս տեղին մէկ կողմնալ շինվի պիտոր մէկ բնակելու տեղմը՝ ուր աս սիւնին պահպանութիւնէ ընէ պիտոր մէկ զինուորմը՝ որ աս վերջի պատերազմներու մէջ սասիկ վիրաւորվելուն պատճառաւ անպիտանացերէ և ալ պատերազմի մէջ չկրնար մընալ, սոսիկայ հոս կրկենայ ու տերութիւնէ կրքաշէ իրեն եկամուտքը կեանքը։

—— Ֆրանսըզին թագաւորը գթալով աստիկ

տիկ ան պատերազմի գերիներուն քաշած վիշտերու ու տառապանքներու վրայ որ հիմայ Ֆրանսա կը դառնանկոր Մոսկովստանի ներսի սահմաններէն, և փափագելով որ որչափ կարելի է նէ թեթևցընէ անոնց քաշած նեղութիւնները տէր, խրկեց Ճէնէռալներ օֆֆիչիալներ Բրուսսիա՝ որ երթան հոգ տանին ան ողորմելի զինուորներուն և ինչ որ կրպակսի իրենցնէ հոգան, ու զօրաց կարօտութիւը լցընեն: Աս օֆֆիչիալները կրկենան Քէնիգսբէռկա ու Պիալիսթօք քաղաքները՝ մինչև լըմընայ ամէն գերիներուն անկից անցնիլը:

Ակից զատ Ֆրանսըզի թագաւորը շնորհակալութիւ ըրաւ Պռուշի տերութիւ՝ անոր մարդասիրութիւ ու ողորմածութիւը որ ցըցուց իրեն գերիներուն՝ երբոր անցան Բրուսսիայենէ, և խրկեց Պէռլինի Ֆրանսըզի դեսպանին 60 հազար սկուտ՝ որ կընէ գրեթէ 240,000 ղուշ՝ ոչ զի վճարէ ինչ որ խարճ ըներ է Պռուշի տերութիւը գերիներուն պիտանաւորութիւը հոգալու համար:

—— Պէռլին Պռուշի մայրաքաղաքին մէջ հաստատվեցաւ մէկ ընկերութիւնմը՝ որուն գլխաւորը է Տէրիք անունով երևելի տեղակալ Ճէնէռալմը. աս ընկերութիւը օրինակ առնելով Լոնտոնայի ընկերութիւ՝ հաստատվեցաւ, և իրենց վախճանը է որ Աճաշունչ գիրքին պատմուիը տարածեն բոլոր ժողովրդեան մէջ ու ամէնուն սորվեցընել տան, անոր համար աս գիրքը, աղքատներուն կուտան առանց ըստակի, իսկ միջակ աստիճան մարդիկներու կուտան շատ աժան՝ որպէս զի սրդուութիւ պատճառաւ չըլլայ թէ չառնուն ու չիկարդան:

Թէ որ աշխարքիս մէջը հարկաւոր ու կենցաղօգուտ ընկերութիւներ եղերէնէ՝ ան ընկերութիւներէն մէկնալ աս է. աս ընկերութիւը տեսնալով թէ ամէն տեսակ ուսում ծաղկած է բաւականապէս ազգին մէջ, աս տեսակ տեղեկութիւնալ պակաս չիմընայ տէր ետևէ ինկան, զերեմ ամէն հայրենասէր իշխանները դիտեն թէ ազգիմը հիչ մէկը այնչափ մեծ բարիք ու արժանի յիշատակի գործք չիկրնար ընել՝ բաց 'ի ուսում դիտութիւ ու ամէն տեսակ տեղեկութիւ ծաղկեցընելու պատճառ ըլլալէն, վա՜ զի դիտեն, թէ ասոնք մարդը՝ ճշմարիտ մարդ ընելէն 'ի զատ, պատճառ կըլլան նաև մեծուէ, հարստուէ՝ որ է մեծ պարծանք ազգիմը. յայտնի կրտեսնանք թէ ան ազգերը՝ որ ունին դիտութիւ ուսում, այնպիսիները բաց 'ի մեծութի ու հարստութի ունենալէն 'ի զատ՝ ունին նաև փառք ու պատիւ ամէն աշխարքի առջև, և աս ալ յայտնի է որ ամէն ազգ կըջանայ աւելի փառք ու մեծ անուն ունենալ մեկալ ազգերէն:

Կըխօսին թէ Պռուշին տերութիը այնչափ նոր երկիր առնու պիտոր՝ որ բոլոր տերուէ հպատակներուն թիվը ըլլայ պիտոր 16 միլիոն:

Պէռլին մեծ հանդէսներու պատրաստութիներ կըտեսնան կոր, ոչ զի Աղեքսանդր Մոսկովի կայսրը հոնտեղը գալու ըլլայնէ՝ ինչպէս կըվայլէ իրեն մեծուէը նէ՝ պատուէն զանի:

Աւսդրիայի սահմանագլուխներէն եկած թուղթերը կըպատմեն թէ երբոր հոկտեմբերի 11ին թագաւորները Շէմպրուն գացերէինէ, յանկարծակի կըրակ ելաւ կայսերական տանը մէջէն. բայց կըրակը սահաթմը քշեց չի քշեց մարեցին:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ.

Տուէսդոռֆ. 8 Նոյեմբերի:

Աս քաղքին մէջը եղաւ մէկ զարհուրելի աւնօրէնութիմը՝ որ այսպիսի պարագայով քիչ անգամ լըսվերէ թէ պատահերէ Տքիս մէջ. քաղաքացիին մէկը կարդրված ըլլալով, իրեն կընկանը հետ միշտ կըռիւ կընէր, ու մէջերը նէն գրեթէ միշտ անպակաս էր շիտթուէը, մէկ օրմը ասոնց մէջը կըռիւը սաստկանալով, մարդուն աչվընները դարձած վազեց իր կընկանը վրայ ու մորթեց զասի և թաղեց խրունկ գետնի տակ մաղազայիմը մէջ, և կընիկը յըզի էր 7 ամսվան. մարդը՝ աս գործքը ընելէն ետև վախցաւ թէ չըլլայ որ իմացվի ու մատնվի դատաւորներուն ձեռքը տէր, առաւ ածելիմը ու ինքը զինքնալ մորթեց: Աս մարդուն մայրը որ հաւանական է թէ աս ամէն չարիքներուն պատճառը եղեր էր, հետևեալ գիշերը գրատան զասիկայ՝ որ ինքը զինքը կախեր էր մէկ խուցիմը մէջ:

Լէբոռ. 4 Նոյեմբերի:

Հոկտեմբերի 24 ին կէսօրվան մօտիկները Վիէննայէ խապար եկաւ հոստեղը՝ թէ Սաքսոնիան Պռուշին տըրվերէ, բայց աս դաշամբ թէ Սաքսոնիան կառավարվի իրեն հին քաղաքական և ազգային օրէնքներով. Սաքսոնիան ըլլայ պիտոր մէկ գաւառմը զատ պռուշի տերութիէ գաւառներէն, և վրան պիտոր դըրվի մէկ Պռուշի Բրինչիբէմը իբրև փոխարքայ: Լէբոռա քաղաքը որովհետև կընայ Սաքսոնիային տակընէ, ան քաղաքն ալ պիտոր գրաւուն Պռուշին զօրքերը առժամանակեայ կառավարուէ, վա՜ զի աս քաղաքին վիճակը որոշվի պիտոր Վիէննայի ժողովքին մէջ՝ թէ ազատ վճառակից քաղաք

ղաք ըլայ՝ թէ չէնէ Սաքսոնիային հետ միա-
ցեալ Պռուշին ըլլայ :

Վիէննայէն եկած ստոյգ խապարները
կը պատմեն թէ դաշնակից թագաւորներուն
կարգադրութիւնը կէօրէ Սաքսոնիայի վրայ փո-
խարքայ դրուելիք պիտոր Բրինչիբէ Կուլիէլ-
մոն Պռուշի թագաւորին եղբայրը՝ որ կար-
գուելիք պիտոր Նէմցէի կայսեր աղջիկներուն
մէկուն հետ : Սաքսոնիայի թագաւորը իր
տէրութիւնը դառնալուն վրայ ամենևին ձայն
չիկայ, թագաւորը հիմայ կը կենայ Գրիէտ-
ռիքբշիէլ որ մէկ փարսախ հեռու է Պէռ-
լին Պռուշի մայրաքաղաքէն :

Տրէսդէն • հ Նոյեմբերի :

Նոյեմբերի 4ին փառաւոր հանդէսներով
ոնկեցին յիշատակարանը երևելի Մօռ ճէ-
նէռալին՝ Ռիէքնիդճին բլուրներուն վրայ՝
ուրտեղ վիրաւորուեցաւ մէկ կիւրէէմը՝ որ
եկաւ Ֆրանսիոյն զօրացը դունդին մէջէն (*) :
Աս գործողութիւնը պարագայները է աս հե-
տևեալ կերպով, յիշատակարանը էր մէկ մեծ
ու պարզ մէռմէռ քարմը, աս յիշատակա-
րանին տակը թաղեցին Մօռ ճէնէռալին
մարմնոյն մէկ քանի կտորը • երբոր վիրա-
ւորուեցաւ աս ճէնէռալը նէ, մէկէն ճէռահ-
ները կտրեցին երկու ոտքնալ, և վերջին նոյն
ատենը մէկէն դաշնակցաց բանակը սկսաւ
քաշուիլ դէպ 'ի Պօհէմիայ նէ օգոստոսի 27ին
1813՝ հիչ մէկը ուշ չիդրաւ որ առնու աս
կտրած պատճառները, անոր համար մէկ քա-
նի շաբաթ մնաց հոնտեղը փրտտուած լէշէ-
րուն մէջ, և եռքը դաշնակիցները նորէն է-
կան անտեղվանքնէ փրտտուեցին դրտան, և
հրամանով Մոսկովի զլխաւորին լըուացին
աս պատճառները գինիի ոդիքով ցի պաղ ա-
խիով և այսպէս պահեցին մէկ մեծկակ մէռ-
մէռ աւազանիմը մէջ՝ որ եռքը թաղեցին
յիշատակարանին տակը :

Էն առաջ ըրին եկեղեցական հանդէս՝
որուն ներկայ էին ամէն իշխանները, դա-
տաւորները, զինուորականները, հոն էր ան-
ձամբ նաև Բրինչիբէ Ռէբնին Մոսկովի
դրած գլխաւոր կառավարը բոլոր Սաքսո-
նիային : Ժամուն դասին մէջ շինէրէին փա-
ռաւոր քաւարանմը որուն մէջնէր ան աւա-
զանը՝ ուրտեղ պահէրէին ոսվլները • քաւա-
րանը զարդարված էր իր աղգատոհմին առ-
մաներով, ու զինուորական պատուոյ նշան-
ներով, քաւարանին չորս կողմը կեցերէին
երևելի օֆիչիալներ իբրև պահապանք
պատուոյ, չորս անկիւնին վրայ ալ բացերէին
սուգի դրօշակներ, բացերէին նաև ուրիշ
դրօշակներ ալ՝ որոց վրայ կար դաշնակից
թագաւորաց առմաները • երբոր ամէն եկե-
ղեցական հանդէսները լըմընցանէ, զինուո-
րական դունդը ժամէն դուրս ելաւ, ու քաղ-
քին մէջէն պըտտելով գացին անտեղը ուր-
տեղ տընկըված էր յիշատակարանը, զին-
ուորական դունդին եռէն Սաքսոնիացի-
ներուն կռանաթիէռ ըսված զօրքերը կը-
տանէինկոր աս աւազանը՝ որ գոցված էր
սև ծածկոցով, աս տանօղներուն չորս կող-
մէն պատերէին Սաքսոնիայի ու Մոսկո-
վի զօրքերը հանդերձ ուրիշ խումբերով՝ որ
ամմէնքը մէկէն էր 2000 հոգի, ճամբուն մէջ
միացան ասոնց հետ ուրիշ ձիաւորներու
խումբեր ալ : Եւ երբոր հասան յիշատակա-
րանին քով, բոլոր զօրքերը քառակուսի ձևով
շար-

(*) Մօռ ճէնէռալը կեցեր էր մէկ Պռուշի պատնէշիմը մէջ՝ որուն առջևը ֆրանսրզները չէ-
նէրէին երկու պատնէշ • Մօռ ճէնէռալին քովը կեցերէին Լօռա Քաթէդքարա ու Սիր Ռոպերտ
Թօ-Վիլսոն Ինկլիզի զօրապետները՝ երբոր աս ճէնէռալը կըխօսէրկոր Ալէքսանդր կայսեր հե-
տը նէ • մէկ ատրմմը հեռու կեցեր էր Մօռ ճէնէռալը Ալէքսանդր կայսրէն երբոր կիւրէն
եկաւ զարկաւ ճէնէռալին տակը եռած ձին վրէն կողմէն ու անցաւ մէկ գիկն մէկալ գին • ձին
երբոր ինկաւնէ՝ ինքնալ ինկաւ երեսին վրայ ու վայ կանչեց մէկ ոդրմէլի ձայնովմը, և երբոր
նորէն ոտք ելաւ, սկսաւ խօսիլ առջինինպէս սանքի թէ հիչ բան չէ եղած, անատենը շուտմը դրին
մէկ թախտրբաւանմը վրայ, ու խաղանները տարին զասի մէկ մտրկ դեղացիի տունմը որ մօտ էր
հոնտեղը, բայց աս տանը մէջ կենալը վտանգաւոր էր, զէրէմ ֆրանսրզի բանակին կիւրէնները կը-
թափէրկոր անձրևելէն աս տանը վրայ, անոր համար հոստեղը միայն կարցին վերիմերոյ վիրա-
ւորված տեղը՝ ու տարին Ալէքսանդր կայսեր մեծ բանակը • հոստեղը եկան ճէռահները ու կը-
բեցին մէկ պատնէշը, ինքը անհոգ կեցերէր, մէկ կողմէն ճէռահները կը կտրէրէին պատնէշը, մե-
կալ կողմէն ինքը կըխօսէր ու թիւթիւն կը խըմէր • երբոր մէկ ոտքին կտրելը լըմընցաւնէ, ճէ-
ռահը սկսաւ ըսել ճէնէռալին թէ հարկաւոր է որ մէկալնալ կտրելնը, անատենը հանդարտութիւ
պատասխան տվաւ ու ըսաւ, թէ առաջուց աս բանը դիտնալու ըլլայինէ աւելի լաւ կը սպասէի մա-
հը • վերջապէս մէկալնալ կտրելէն վերջը տարին զճէնէռալը Տիբօլսկովայա ու անկից ալ տա-
րին Լաուն, աստեղը օրէ օր վրայ կը դրէնէրկոր, ասիկա մէկ օր մը երբոր կըխօսէրկոր երկու իրեք
դաշնակցաց ճէնէռալներու հետ, յանկարծակի մէկ սաստիկ ակարութիւնմը վրան տիրեց և անկից
ետև օրէ օր սկսաւ գէշնալ, և սեպտեմբերի 21 մեռաւ ամ հանդստութիւն : Իշտէ աս է ճշմարիտ
պատմութիւնը Մօռ ճէնէռալին մահուանը :

շարվեցան և օրթան կեցած իշխանները ու եկեղեցականները նրվիրեցին աս տեղը՝ իբրև շնորհակ Մոսկովայ Ճէնէռալին, և թօփերով թիւ-ֆէնկներով վերջի բարևը տալէն ետև ամէնքը դացին իրենց տեղը։

Բրինչիբէ Ռէբնինը որ դրրված էր Մոսկովի տերութեէ դլխաւոր կառավար Սաքսոնիայի վրայ։ աս վերջի գործողութիւնը ընելէն ետև դադրեցաւ իրեն իշխանութիւնը, վասն զի աս տեղերը յանձնվեցաւ Պռուշի թագաւորութեէ։

Անցած դիտակներուն մէջ պատմեցինք թէ Սաքսոնիացի Ճէնէռալները օֆֆիչիալները աղաչանաց թուղթ տրվին Մոսկովի մեծ Ճէնէռալին՝ բոլոր բանակին բերնէն իրենց թագաւորին համար, բայց աս թուղթը երբոր ներկայացաւ Մոսկովի Ճէնէռալին, մերժեց աս աղաչանաց թուղթը, և չիդիտցվեր ինչ պատճառի համար հրաման խրկեց որ մէկքանին ան Սաքսոնիացի Ճէնէռալներէն բռնեն ու շղթայով կենճիրվ դնեն բերդերու մէջ։

Վիէննա։ 2 Նոյեմբերի։

Որովհետև հոկտեմբերի 8ին հրատարակվեցաւ թէ ժողովին սկսիլը կուշանայ մինչև Նոյեմբերի մէկ, անոր հմար նոյն օրը եղաւնէ ամէնն տերութեց լիակատար իշխանութիւն ունեցողները որ մայիսի 30ին եղած դաշնադրութիւնները ստորադրեցին Փարէզի մէջ, միաբան հաւանութիւ որոշեցին որ ցրցընեն մէկզմէկու իրենց լիակատար իշխանութիւ ունենալը, և դնեն Նէմցէի տերուն դիւանին մէջ՝ մինչև որ իւրաքանչիւրը քննեն ու ըստուդեն ամէն ուրիշ դեսպանները՝ որ ուներերեն իշխանութիւն իրենց թագաւորներէն ժողովին մէջը դրսնրվելու համար, աս բաները քննելու հմար որոշվեցաւ 3 լիակատար իշխանութիւ ունեցողներ։ երբոր աս գործողութիւնները լրմընայնէ, անատենը լիակատար իշխանութիւ ունեցողները կորոշեն թէ ինչ կարգադրութիւ ըլլվի ոնի զի անկից ետև ընկրսի ժողովը։

Մոսկովի կայսրուհին դնաց սէյիր ընելու հիւանդ և անկարող զինուորներուն տեղը, և հոնտեղը ամէն Նէմցէի Ճէնէռալներուն արձանները տեսնալէն ետև ելաւ դնաց, և մէկ քանի օր անցնելէն ետև խրկեց անտեղի պաշտօնատերին 100 ոսկի՝ որպես զի բաշխէ հիւանդ և անկարող զինուորներուն։

11ին։

Համառօտութիւնը ան նամակին՝ որ գրրվեցաւ Կոչեն Վիէննա Նոյեմբերի 6ին 1814։

Նոյեմբերի 9ին Բրինչիբէ Ճիօվաննին Նէմցէի կայսեր մէկ եղբայրը եկաւ Կռաց։ բոլոր քաղաքը ուրախութիւ ու ցընծումով ընդունեցաւ երբոր տեսան աս Բրինչիբէն, զերեմ քանի որ եղեր էր վերջի խաղաղութիւնը մէկը եկած չեր հոս։ Աս քաղքի ժողովուրդներուն ուրախութիւը աւելի շատցաւ՝ երբոր իմացան թէ հոնտեղը դան պիտոր այցելուն համար Նէմցէին կայսրը, Աղեքսանդր կայսրը ու Պռուշին թագաւորը։

Դնենք հոստեղը ճիշտ ցանկը 8ը երեւելի տերութեց լիակատար իշխանութիւ ունեցողներուն՝ որ են աս հետեւեալները։

Նէմցէին կողմանէ է դլխաւոր լիակատար իշխանութիւ ունեցողը Բրինչիբէ Մէթրնիխ։ աստոր ընկերը է Վէսէնբէրկի Պարօնը՝ որ է Նէմցէի դեսպանը Լոնտռային մէջ։

Մոսկովին կողմէն է Ռասումօֆսքի Քոնթէն՝ առջի Մոսկովին դեսպանը Վիէննայի մէջ, և Սռաստէլլի Քոնթէն հիմակվան Մոսկովի դեսպանը Վիէննայի մէջ, ու Նեսսէլրոդ Քոնթէն՝ ատենադպիրը Մոսկովի տերութեէ։

Ֆրանսէզին կողմէն է Բրինչիբէ Թայլէրան, Տալպերդի Տուգան, ու Լա-Թոսբ-պէ-Բէն Քոնթէն, և Ալէսսէ Քոնթէն։

Իսպանիայի կողմէն է Լոռա Քասպէրէակէ, Լոռա Քանիսարդ՝ որ է հիմակվան Իսպանիոյ Էլչին Մոսկովատանի մէջ։ Լոռա Քլասանրէ որ էր վերջի Իսպանիոյն Էլչին Օլանտային մէջ։ Լոռա Սռէվարն որ է Լոռա Քասթլերէակէին եղբայրը, և է հիմակվան Իսպանիոյ Էլչին Վիէննայի մէջ։

Պոռուդալի կողմէն է Բրինչիբէ Հասպէմպէռէը՝ որ է Պռուշի տերուն առաջին ատենադպիրը, ու Հոմոլարդի Պարօնը որ որոշված է Պռուշին դեսպանը ըլլալու Փարէզին մէջ։

Շվէդին կողմէն է Լէվենհիէլմ Քոնթէն՝ որ է Շվէդին դեսպանը Բրիսթռոպուռկին մէջ։

Սպանիային կողմէն է Լապրասար ասպէրդ։

Փորթուգալէզին կողմէն է Բալմելլա-Սանդա-Հոլանդէն Քոնթէն՝ որ է Փորթուգէզին դեսպանը Իսպանիայի մէջ։ Կալանկա-պէ-Կամա Քոնթէն՝ որ է հիմակվան Փորթուգէզին դեսպանը Մոսկովատանի մէջ։ ու Լոպէ-Սիլվէրա ասպետը՝ որ որոշվերէ դեսպան ըլլալու Փորթուգէզին կողմէն Վիէննա։

Աս ամէն Լիակատար իշխանութիւ ունեցող դեսպանները միաբան հաւանութիւ որոշեցին որ ժողովքին ամէն նիստերուն մէջ, ըլլայ գլխաւորը բրինչիբէ Մէթրնիխը։

Ասոնցմէ զատ որոշված են ամէն տերութեէ լիակատար իշխանութիւ ունեցողներ ալ՝ որ մտածեն պիտոր բոլոր Գերմանիայի կարգադրութիւններուն վրայ, և են աս հետեւեալները։ Նէմցէի կողմէն է Վէսէնբէրկի Պարօնը։

նը. Պոռուլին կողմին է Հոմոլոլին Պարոնը. Պավլիոային կողմին է Բրինչիբե Վրէպէն. Անովէրին կողմին է Մոռնոնիա ու Հարուէմպէրէի Քոնթէները. Վորոնիմպէրէի կողմին է Վինչինձէոա Քոնթէն ու Լինպէն Պարոնը:

Մէկ չանի համառօտած գիրքերէ դնէնչ հոս՝ ժողոված Վրէննայի ընդհանուր ժողովէի ժամանակագրութենէն:

Այս ժամանագրուն մէջ կուտայ տեղեկութիւն մէկ քանի երևելի տերութեց լիակատար իշխանութիւն ունեցողներուն վրայ՝ որ են աս հետևեալները:

Բրինչիբէ Թայլէրանը կըներկայացընէ այնպէս առաջարկութիւններ՝ որ արդել կուտայ առաջ տանելու ուրիշներուն առաջուց մըտածած և կարգադրած խորհուրդները. շատ տեղեակ է ամէն քաղաքական կառավարութեց, կարգադրութեանց ու օրէնքներու, ասոր խելքինպէս քիչ խելք երևցերէ աշխարհքիս վրայ. ինչ որ միտքը դրրած է՝ նէ՝ կըդարձընէ կըպըտրցընէ ու կըլանայ առաջ տանիլ. շատ քիչ անգամ կերևնայ ժողովուրդներուն մէջ, և պատճառ կըբերէ իրեն ոտվընեներուն անկարողութիւնը:

Լուռ Քոռուլէրէակին ճանչցըված է ամէնէն հանդերձ իրեն բաղձանքներով. չափ չունի իրեն զգաստութիւնը ամէն բանի մէջ, և իրեն ներկայացուցած կողմը դրեթէ քան զամէնը առաջին է. իրեն մարմնոյն կէսստէրիշը շատ աղոր է ու կերևցընէ 40 ու 50 տարվան մէջ տեղը. հասակը ոչ ցած ոչ բարձր այլ չափաւոր, աւելի խռայ է քան թէ դեր, և մարմնոյն գոյնը դեղինի կըղարնէ. քիթը արծուաքիթ և վերջապէս զարդարված է ան ամէն ձիրքերով՝ որ բնական է Ինկիլիզի ազգին:

Բրինչիբէ Սէրբէրէնէսը, էն խելացի, բարակ ու զգաստ մարդիկներէն մէկնէ՝ որ աս դարուն մէջ կրգըտնըվի Նէմցէի տերութեան ու պալատականներուն մէջ, իրեն կենցաղավարութիւնը ու խօսակցութիւնը է անոյշ, քաղաքավար ու սիրելի:

Ճերմակ մազերը բրինչիբէ Հարուէմպէրէին նշան է իրեն խելքին պայծառութիւնը՝ իրեն շարժուածքը է ծանր, երեսը ծիծաղկոտ, և ով որ զասի տեսնենէ՝ կըպարտաւորվի յարգելու. ասոր հայեցվածքը ամէն նիւթի մէջ առանց նախապաշարման ադատ է. իսկ փորձառութիւնէ խոհեմութիւնէ ու մեծանձնութիւնէ կողմանէ նայվինէ, ոչ միայն բոլոր Բրուսիայի մէջ այլ և ժողովքին մէջը աս կըսէպվի քան զամէնը վեր, եղանակը՝ որով կըբացատրէ իրեն կարծիքը՝ կերևցընէ թէ բնութիւնը ջըսիրեր վիճաբանութիւնէ, և երբոր իրեն ըսածին ոմանք դէմ կենալու ըլլանէ՝ կըդոցէ խօսքը, ու առաջ կըլայ և միտքը կըբանեցընէ:

Խելքը՝ Քոնթէ Նէոռէլրօթին ամէնքը ճանչցերեն. ասոր մասնաւոր ձիրքը է որ երբոր իրեն կարծիքը կըսենէ շատ խելացի պատճառներով կըպաշտպանէ կարծիքը:

——Նոյեմբերի 2ին պատմած խապարնիս պատճառ կըլայ շատ մարդիկներու՝ որ կըկարծեն թէ ուրեմն ժողովքին ըսկսիլը տահա կուշանայ. բայց պէտք է գիտնալ՝ թէ ժողովքին մէջ ինչ բանի վրայ խօսվի պիտորնէ՝ անոնցմէ շատը որոշված է գրեթէ ամէն տերութեթ, և ստորագրըվելը միայն պակաս մնացերէ, և կըյուսացվի որ նոյեմբերի վերջերը հրատարակվի մէկ քանի բաներ. մինչև հիմայ խորհուրդ կըլարկոր թէ ինչ ճամբով Սոսկովին խաչերը խաչընեն, զերեմ Սոսկովը կուզերկոր որ տըրվի իրեն բոլոր Լեհաստանը, և ասոնցմէ դրվի իրենց ազգային օրէնքները հանդերձ մէկ փոխարքայովը՝ որ ըլլայ Սոսկովի կայսերական ազգատոհմէն. Պռուշը կերևցըներ թէ աս բանին հաւանելեր, բայց կուզեր որ Լեհաստանէն դեթ պզտիկ կըտորմը մընայ իրեն ձեռքը՝ ոչ զի ազատ հաղորդակցութիւն ունենայ Պրէզլավիայի ու Բրուսսիայի հետ: Նէմցէին կայսրնալ կըհաւանէր՝ միայն թէ իրեն ձեռքը մընար Վէսթ Կալիցիան ու մէկ մասը Քրաքովիայի, ոչ զի աս տեղերով ազատ հաղորդակցութիւն ունենայ Մոռավիայի ու Մոռաստանին հետ:

Նէմցէի պալատական դաղէթային մէջ՝ Իդալիայի խապարներուն տակը կըպատմեաս հետևեալ դիտելիքը. „Վիէննայի ընհանուր ժողովքին ըլլալու տեսնը ըլայ պիտոր մէկ աստղաբաշխական ժողովը Իդալիայի մէջ. Գերմանիայի էն երևելի աստղաբաշխները կերթանկոր Ճէնովա՝ որպէս զի անկից անցնին Նաբօլի, և ներկայ գըտնըվին հոնտեղի նոր շինված աստղաբաշխական աշտարակը բացուելուն. բոլոր աս աշտարակը շինված է լաւ ըսված նիւթով՝ (որ է մէկ նիւթմը նման չիզըտված ապակիի՝ որ կրակ բղխող լեռներուն ծայրէն կըվազէ երբեմն երբեմն հեղեղիպէս և քիչմը ժամանակ անցնելէն ետև կըկարծրանայ քարիպէս): Նաբօլի գըտնըվի պիտոր նաև Բիսացցի ըսված Բալեռմոյի երևելի աստղաբաշխը: Աս աշտարակին մէջը եղած աստղաբաշխական գործիքներուն շատը է Պարոն Ռէիքհենպաքհին գրտած հնարածը՝ որ է Պավիէռացի՝ Մոնաքո քաղքէն”:

Նաբօլիին մէջ աս գործողութիւնը լմընալէն

լէն եւեւ, երթան պիտոր Ֆիօրէնցա ու ան-
տեղը ընեն պիտոր աստղաբաշխական ժո-
ղովքը՝ ուրտեղ նորէն քննուիմը պիտոր ընեն
ան յաւիտենական օրէնքներուն աստղաբաշ-
խական հիւսակները՝ որով կրկառավարվի
աշխարքը, և աս նոյն միջոցին մէջ՝ որ ատէն
կը հաստատվիկոր նոր կարգադրուիներ և նոր
օրէնքներ Եւրոպայի քաղաքական կառավա-
րութեց ու տերուեց վրայ՝ իրենց ազատու-
թեը համար։

ՊԱՎԻԷՌԱ.

Ա-կոսա. 9 Նոյեմբերի։

Ինչպէս որ սովորութի էր միշտ որ ամէն
թագաւորական հանդէսներուն մէջ էն մեծ
թագաւորը կամ կայսրը էն պատուաւոր տե-
ղը կըկենայ և մէկալ թագաւորները եւեւ
եւեւ իւրաքանչիւրը իրեն աստիճանին կէօրէ
կրկենան, բայց հիմայ ամէն թագաւորնե-
ը միաբան հաւանութեամբ որոշեցին՝ որ ժո-
ղովքին մէջ նստի էն պատուաւոր տեղը ան
թագաւորը՝ որ քան զամէնքը մեծ է տարի-
քով և մէկալներնալ իւրաքանչիւրը իրենց
տարիքին կէօրէ նստին եւեւ եւեւ, ուստի
թիրաց կարգը է աս հետեւեալ կերպով։

Առաջինը է Վիւրթէմպէռկի թագաւորը՝
որ ծներէ 1754ին։

Երկրդը է Պավիէռայի թիւրը՝ որ ծներէ
1756ին։

Երրդը է Տանիմարգայի թագաւորը՝ որ
ծներէ 1768, յունվարի 28ին։

Չորրդը է Ֆրանչիսկոս Նէմցէին կայսրը՝ որ
ծներէ 1768, փեբրվարի 12ին։

Հինգերրդը է Պռուշին թիւրը որ ծներէ
1770ին։

Վեցերրդը է Աղեքսանդր Մոսկովին կայս-
ը՝ որ ծներէ 1771ին։

—— Ինչպէս առաջ կըխօսվէր թէ բոլոր
Գերմանիան իրեք տերութեամբ պաշտպանու-
թեանը տակը ձգեն պիտոր, հիմայ ալ նոյն
խօսքը կըհաստատվիկոր, աս 3 պաշտպան-
ները Գերմանիայի են Պավիէռան, Պռուշը,
Նէմցէն։

—— Պավիէռայի թագաւորը հոկտեմբե-
ի 21ին Վիէննայի մէջ սահմանեց նոր կար-
գադրութիմը իրեն տերութեամբ զինուորական
բանակին. աս կարգադրութիը կէօրէ Պա-
վիէռայի տերութեամբ մէջ պատրաստ պիտոր
դըտնվի չորս հարիւր հազար հոգի՝ երբոր
պէտք ըլայ իրեն տերուեը պաշտպանելնէ։

ՍՊԱՆԻԱ.

Մարդիա. 22 Հոկտեմբերի։

Սպանիայի թագաւորը իրեն տօնին օրը հրա-
տարակեց տերութեան մէջ մէկ ծանուցման
թուղթիմը՝ որուն մէջ թողութիւն կըշնորհեր
ան մարդիկներուն որ բանտը դըրված էին
և կամ տերութեամբ դուրս փախերէին իրենց
ըրած յանցանքներուն համար. ան մարդիկ-
ներուն մէջը չեսեպվիր ան յանցաւորները՝
որոց ըրած անիրաւութիւնները են աս հե-
տևեալները։ Քրէական յանցանք, աւազա-
կութի, խալպազանութի; քահանայ ըսպան-
նողները, կամօք կրակ ձգողները, հայհոյու-
թի ընողները, գողերը, ծանր նիւթի մէջ
խարդախութի բանեցրնողները, արդարուե
ատեանին դէմ կեցողները, մեկզմեկ մենա-
մարտութի կանչողները ու 'ի գործ դնողնե-
ը, և տերութեամբ եկամուտքին մէջ խարդա-
խութի ընողները։ Սպանիայեն դուրս փախ-
չող յանցաւորները թէ որ կուզեն առնուլ
աս թողութիը, պէտք է որ դան ներկայա-
նան ան ատեաններուն՝ որ որոշված են աս
բաներուս համար,

Սպանիայի ժիվրդները այնչափ սիրով կա-
պվերեն իրենց թագաւորին հետ՝ որ մէկօր-
մը թագաւորը թէատրոն դընացնէ այնչափ
անհամար ժողովուրդ դիվվեցաւ հոն՝ որ
մինչև ան օրը նոյն թէատրոնը այնչափ բազ-
մութի տեսած չէր. առաջ աս թէատրոնը
մըտնալու թուղթին կըվճարէին 25 փա-
ռայ, բայց նոյն գիշերը վճարեցին մինչև 4
եալտրզ ոսկի։ Թէատրոնը լըմբենալեն եւեւ
թագաւորական պալատին մէջ ընունելութի
եղաւ ու 1200 հոգիէն աւելի ներկայացան
թագաւորին ու անոր ձեռքը պագին։

Սատրիտի ժողովուրդները շատ կըզար-
մանանկոր աս իրենց կենդ թիւրին մարդա-
սիրութիը ու քաղաքավարութիը վրայ։

ՓՐԱՆՍԱ.

Փարէզ. 28 Հոկտեմբերի։

Ամենուն յայտնի է. թէ երբոր Նաբոլէո-
նը Մօսքա էր նէ, Փարէզի մէջ իրեն դէմ
մէկ ապստամբութիմը ելաւ, որուն գլուխը
էր Ճէնէռալ Մալլէթը։ Ժողովուրդը քիչ-
մը տեսնէն ետքը իմացաւ. Մօնիթօռէն աս
ապստամբութիը առաջ չերթալը. բայց ա-
մենէն մէկը չեղաւ որ կարենար իմանալ աս
ապստամբութիւ վախճանը, և թէ ինչպէս
բնականաբար կըհետևէր որ աս բանս ըլլայ։
Աս իրաւ է որ Ճէնէռալ Մալլէթը շատ
խելացի ու բարակ մտածող մարդմընէր. բայց
Նաբոլէոնին կողմը եղողները ջանացին տա-
բածել ժողովրդեան մէջ ասոր ներհակը։

Մէկ հրովարտակիմը մէջ, որ հրատարակվեցաւ Մալլէթի
ընկերներուն մէջը, աս հետևեալ հերոդոտը հրայա-
նէր իր փոչը։

„ Քաղաքացիք։ Ձեռք առէք ձեր առջև
կըտ-

կարիքութիւնը. խալըսեցէք զձեզ աս անարդ դերութենէն։ Պատիւը ու ձեր օգուտը մէկ տեղ գալով՝ կուտայ ձեզի աս օրէնքը։ Մէկ տէրութիւնը որ հաստատված է ուրիշները տակ առնելու ու վնասելու համար, պէտք է որ կործանի. ազատութիւնը պէտք է որ նըրէն ձեռք ձրդվի, բայց անանկ որ ալ մէյմալ չիկորսըվի։ Բոլորովին խուրտուխաշ ըլլըվին անոնք՝ որ դէմ կենալ ուզենան աս մեր ազգին դիտաւորութիւնը, ու պաշտպանվին անոնք՝ որ կըրնան թշնամիին ձեռքը իյնալ մեծ մեծ վնասներ քաշելով։ Ո՛վ քաղաքական և զինուորական Օրէնսդիրք, կը պահվի ձեր կարգադրութիւնը. աս ձեր գերազանց պատիւը՝ ապահով կեցէք, որ կը պաշտպանվի ան եղդումովը, որով հաստատեցինք մեր ազգը պաշտպանելու համար մեր ամէն ուժովը՝ ազգային ազատութիւնը։ Եկէք խօսինք մէկ տեղ աս հասարակաց նորոգութիւնը վրէ՝ դեղեցիկ միաբանութիւնով։ Մի՞ացընենք մեր ղօրութիւնը, ձեռք ձգելու համար անանկ մէկ օրէնքով՝ որ ապահովցնէ Ֆրանսայի երջանկութիւնը. ու ասիկայ պէտք է որ իրաւունքի ու արդարութեան վրէ հաստատված ըլլայ, վասն զի ան առենը կըրնանք ապահով ըլլալ, թէ աս բանս կըրնանք առաջ տանիլ։ Ո՞վ իմ կարիք ընկերներս. մենք դիտենք թէ երբ հարկաւոր է մեռնիլ հայրենեաց համար, ազատութեան համար, ու մէկ սրտով աղաղակել. Կեցցէ՛ ազգն՝։

Հասարակաց. Մաղէթ։

8 Նոյեմբերի։

Կարգադրութիւնները ան օրէնքին, որ կըվերաբերի խաղաղական ցանկին։ Աս կարգադրութիւնները կըրկնեց Ընդհանուրը ան պաշտօնաթերներուն ապէնին, որ վերի ըսած խաղաղական ցանկին վրէ էին։

Ամէն տարի տրըվի թագաւորական դանձէն քսանըշինգ միլիոն ան ծախքերուն՝ որ կըլլայ թագաւորին ու իր տունը համար։ Լուվրը ու Դիւյլերի ըսված պալատները որոշվին թագաւորին բնակութիւնը համար, ու վայելէ ան շրջակայ շինուածքները, որ հիմայ պարտաւորած են իրեն ծառայուելը։ Ան պալատները, շինուածքները, տեղվանքը, երկիրները, դաշտերը, կալուածները ու անտառները. Վերսայլի, Մառլիի, Սէն-Քլուտի, Մէօտոնի, Սէն-Ժէռմէնի ան Լայի, Ռամպույլի, Քոնդիէնի, Ֆոնդէնպլոյի ևն ևն, որ միրիներէն դրաւած էին, պիտոր ձեւացընեն թագաւորական եկամուտը, պահելով երաւունքը առջի տիրվըծանցը՝ երբոր պէտք ըլլայ ետ դարձընելու վերի ըսած տեղերը։ Ան ակունքները ճեմարանները, մարգարիտները, զոհարները, արձանները, պատկերները, ու ուրիշ յիշատակարանները կերպ կերպ արհեստներու, ինչպէս նաև գրքատունները որ կըգտնվին թագաւորին պալատներուն մէջը, թագաւորական եկամուտներուն մասը պիտոր ըլլան։ Թէ որ ատեն անցնելէն ետև Տէրութիւնը իր ծախքովը դնելու ըլլայ արձաններ, պատկերներ, ու ալ սուղ սուղ բաներ, ու ասոնք դրվելու ըլլան թագաւորական պալատներուն ու հնուեց տեղերուն մէջը, մէկէն թագաւորական եկամուտին մասը սեպվին։

Ամէն տարի թագաւորական զարմին Բրինչիբէներուն ու Բրինչիբէսսաներուն ծախքին համար 8 միլիոն վճարէ թագաւորական դանձը։ Աս տարվան համար կըվճարէ 4 միլիոն միայն։

Պօրտօ. 4 Նոյեմբերի։

Երկու Բոստաճի՝ որ Պոնաբարթէին ընկերութիւն ըրեր էին մինչև Էլպա կղզին, աս օրերը եկան անկից Պորտոքէզը, ուրտեղ էին իրենց ընտանիքները և պատմեցին անոնց աս հետևեալ խապարները։

Զօրքը՝ որ կայ հիմայ Բորթօ-Ֆէռայօի մէջ, են հաղար հոգի էսի, ասոնք՝ իրենց վճարքէն տահա և ոչ մէկ ըստակմը առերեն, և Պոնաբարթէն միշտ խոստանալով կըխաբեբեկոր քիչ ատենէն վճարելու, անոր համար զօրքերը միջոցը դըտնալնուսպես կըփախչնկոր անկից, մէկ գլխաւոր փախչելուն պատճառնալ է՝ զէրեմ չեն կրնարկոր դիմանալու ան անմարդաբնակ կըղզին մէջ։ Պոնաբարթէն երբոր աս բանը իմացաւնէ սաստիկ հրաման տրվաւ որ ամէն նաւակները աչքէ անցընեն երբոր բաժնըվելու ըլլան կըղզենէն, բայց այսչափ զգուշութիւն ընելէն ետև՝ օր չըլլար որ մէկ կամ երկու հոգի չփախչի։

Ի Դ Ա Է Ի Ա.

Վէնէտիկ. 16 Սեպտեմբերի։

Աս օրերը Վենետիկ շատ ինկիլիզի մեծամեծներ միլորտներ երևցան (ինչպէս իրենց սովորութիւնն է առաջ, աշխարը պրոտեստանտ իմանալու բան սորվելու, որ խեղմը ատենէն՝ ի վերՆաբուքոդոնոսորի պատերազմներուն պատճառով խափանած էր.) աս ինկիլիզներէն մէկներ նաև Յովհաննէս Ֆիոթ ազնվականը՝ որ էր ինկիլիդեռայի քամպուիճ ըսված մեծ համալսարանին ընկերներէն մէկը, որ իրենց սովորութիւնպէս խրկրված էր աշխարը պրոտեստանտ ուսումնական տեղեկութիւններ ժողվելու համար։

Ասիկա չորս տարին էսի է որ ինկիլիդեռայէն ճամբա ելեր է. և ատամպոլ, նաև դրե-

դրեթէ բոլոր յունաստանի կղզիները շրջ-
էն եւ, մանաւանդ պաղեստինու կողմանէ
միջադեսքը և փոքր հայոց կողմերնալ քա-
ղերէ • Սեվաղ • Աբաբքեր , Էկին , ևն :
Այսպէս շատ տեսնելով մեր ազգին հետ՝
մասնաւոր վարկում առեալ վրանին • և մե-
կին մեկալին կրգովէր հայոց ազգը , ասիայի
ամէն ազգերէն 'ի վեր քաղաքականութեանէ և
բարեբարոյութեանէ կողմանէ , նաև քան ըզհո-
ռոմը աւելի : Մասնաւորապէս ան հայաս-
տանի քաղաքներու մէջը միշտ բերանէր Ա-
բաբքեր , որ կըսէր թէ ասչափ տեղվանք
պըտրտելէս ետև ասիկայ գտայ ճշմարիտ
աքանչելիք աշխարհի • Խարբերդու դաշտա-
վայրը մէկ տեղ առած , քանի միլ երկայն և
վեց միլայնութիւնքէ՝ մէջը հարուր գեղէն աւե-
լի կար մէկ մէկ երկերկու միլ մէյմէկէ հեռու՝
աղուոր ծառերով զարդարած , և ասս դաշ-
տավայրը օվն չորս դիէն պատած ցած լեռ-
ներով , և չափազանցութիւնքէ կըկրկնէր կը-
սէր թէ երկրային դրախտը քան զաս զըվարը
ճալի պիտոր չըլլայ • և ասկէ՝ իզատ նաև ասս
ալ զարմանալով կըսէր , թէ հայոց դծա-
դրութիւնը ասս կողմերուս թէ՝ երիկ մարդու
թէ կնիկ մարդու շատ ինկիլիզի նման էր :
Եւ ասս ալ կըպատմէր՝ թէ բոլոր շրջած
տեղերուս մէջը ասս երկիրըս միայն տեսայ
սայլի (առապայի) գործածութիւնը բեռ կրե-
լու՝ Ֆրէնկիստանիպէս , որ ուրիշ տեղվանք
ձիու իշու բեռցած կընեն : Իսկ Կապանի և
Արղնի հանդերու հարստութիւնը վրի ըսած-
ները կըթողունք գրել , որ թերթիս չափա-
ւորութիւնը ուրիշ բաներուալ տեղ տանք :

Բալէ-մօ • (ՍԻԿԻԼԻԱ) 2 Նոյեմբերի :

Բալէռմոյի գազէթային մէջ կըդնէ մէկ նա-
մակմը՝ որ գրրեր է Լուքքէսի Բալլի տու-
դան բոլոր Սիկիլիայի նաւահանդիստներուն
դլխաւորացը և է ասս հետեւեալը :
,, Սիկիլիայի թագաւորը իմացաւ թէ Նա-
բոլիին թագաւորը արդելեր է որ Սիկիլեա-
ցիներուն նաւերը հիչ մէկ տեսակ դրոշա-
կովմը կարող չըլլան մտնալու Նաբոլիի տե-
ղուէ նաւահանդիստներուն մէջ , անոր հա-
մար հիմայ մեր թագաւորնալ կըհրամայէ՝
որ Սիկիլիայի տերութիւնքէ նաւահանդիստնե-
րուն մէջը չընդունին հիչ մէկ Նաբոլիթան-
ցիի նաւմը՝ ինչ և իցէ դրոշակով ,, :
—— Նաբոլիի գազէթան ալ կըդնէ ասս
նամակը և տակը կըսէ այսպէս • ,, Նաբո-
լիի տերուն միտքէն պիէլ չէ անցեր որ թող
չիտայ Սիկիլիայի նաւերուն որ չիգան մըտ-
նան իրեն նաւահանդիստներուն մէջ , մեզի
յանձնըվեցաւ որ հրատարակենք ճշմարտու-
թեամբ ամէնուն , թէ Նաբոլիի տերութիւնը
պատրաստ է ընդունելու Սիկիլիայէ եկած
նաւերը՝ երբոր իմանայ թէ Նաբոլիի դրո-
շակով նաւերուն հրաման եղած է Սիկիլիայ
երթալու ,, :

Համառօտած գիրեալ՝ զանազան պերոնէց գազէ-
թաներէ ժողված :

Հաստատ կըպատմվի թէ Ինկիլիզը , Ֆը-
ռանսիզը ու Պռուշը կուզենկոր որ Տանձքա-
քաղաքը ըլլայ ազատ քաղաքներէն մէկը • և
Ինկիլիզին կարծիքը ասս է որ Եւրոպայի քա-
ղաքական կառավարութիւնը շատ հարկաւոր
է որ խելմը քաղաքներ ըլլան ազատ վաճա-
ռական քաղաքներ , և ասս տեղվանքը կա-
ռավարվի միայն ան տեղերուն իշխաններէն :
(Օրագր • Սիւ• :)
——Եկած տարի յունիս ամսուն մէջ Ֆը-
ռանչիսկոս Նէմցէին կայսրը , Ֆէոդերիկոս
Պռուշին թագաւորը երթան տեսնըվին պէ-
տոր Աղեքսանդր կայսեր հետը Բիէթռա-
պուռկին մէջ , զերէմ ասոնք քիչ ատեն է՝
որ հրաբերվեցան Աղեքսանդր կայսրէն :
——Վիէննայի մէջ ժողվըված ամէն լա-
կատար իշխանութիւն ունեցողները կըջանան-
կոր ամէն կարելի կերպով՝ հաւանեցընելու
Ինկիլիզը որ հրաժարի իր գլխաւորութիւնէ ծռ-
վուն վրայ • բայց ասս բանը շատ դըժուա-
րին կերևնայկոր : Բրինչիբէ թայլեռանը
ու Լորտ Քասլրէակիը իրկեցենքուռիէր-
ներ իրենց թագաւորներուն՝ տեղեկութիւն
ուզելու համար մէկ քանի բաներու վրայ :
—— Կըսվի՝ թէ երբոր Աղեքսանդր կայսրը
մաճառատան դնացնէ , որչափ մարդ կար ի-
րեն հետընէ ամէնուն մաճառի ձևով զդեստ
հագցընել տրվաւ : —— Կըմըտածենկոր թէ
Պէռլինի մէջ շինեն մէկ մեծ տաճարմը , և
ասոր պատերուն վրի փորեն ան ամէն մար-
դիկներուն անունը՝ որ պատերազմելով ին-
կան մեռան պատուոյ դաշտին մէջ՝ ասս վերջի
կռիվներուն : (Դիւռակ Վէնէթիկ :)
—— Կըսվի թէ Եւրոպայի խաղաղութիւնը
ապահովութիւնքէ ձեռք ձդելու համար որոշ-
ուեն ամէն դաշնակից տերութիւնները միա-
բան՝ որ ոտքի վրայ պահեն իւրաքանչիւրքը
60 հազար զորք ամ պատերազմի պատրաստու-
թիւնքէ : —— Շատ դազէթաներուն մէջ կըսաս-
վիկոր ծածուկ կերպով թէ Շվէտի հիմակ-
վան թագաւորը չիմընար իրեն աթոռին վրի :
(Գազ • Թէ-օլէ :)
—— Նարվայէն (որ է Մոսկովստանի
մէջ) կըգրվի թէ սեպտեմբերի 30ին եղերկ
մէկ սաստիկ փոթորիկմը և քշերէ 3 օր • ասս
փոթորկին պատճառաւ 28 նաւ փոռատե-
ր է Ֆինլանտիայի պօղազին մէջ • Նարվայէն
ծովեզերներէն մինչև Թաքհուտլէիկէին ծռ-
վե-

վեղերքները ըցվերեցին ծովու երեսին վրայ նաւու կոտրտուկներ ու բեռան կապոցներ։ (Օրագր. քառ. քֆ։)

— Սարտէնեայի թագաւորին բոլոր զօրքը ըլլայ պիտոր միայն 40 հազար։ — Կըսվի թէ Բրինչիբէ Կուլիէլմօ Պռուշի թագաւորին եղբայրը կարգըվի պիտոր Աբշիտուքէսա Լէօբօլտինա Նէմցէի կայսեր աղջիկանը հետ։ — Շատ օտարական մարդիկներ ետ կըդառնանկոր հիմայ Վիէննայէ, զէրէմ ասոնք եկերէին թագաւորները տեսնալու համար։ (Դիւակ. Վէնէպ։)

— Կըսվի թէ փօրթուքէշին թագաւորութիւնը ժառանգը, գըրեր է իրեն ձեռքով մէկ թուղթ մը Ինկիլիզի թագաւորին տըղուն՝ որուն մէջը կըսէ թէ որոշերէ որ Ռիօ Ժանէիրօէ կըդառնայ Եւրոպա՝ ասա դարնան, և կաղաչէ որ իրեն հետը ճամբու ընկերութիւն ընէ մէկ Ինկիլիզի պէյլիկ պատերազմական նաւմը։ (Գազէթ. քրանս։)

— Կըդըրվի Վիէննայէն թէ կայսերական պալատի ճէվահիրճիին հրաման դացէրէ որ պատրաստէ մէկ ոսկիէ (թօղն պ' օռօ) ըսված պատուոյ նշանը՝ որ արժէ հինգ հարիւր հազար ֆիորին։ մինչև հիմայ չիմացվեցաւ թէ ում համար կրպատրաստվիկոր ասընծան։

— Կերևնայ թէ Լէթիցիա Պոնապարթէին մայրը ասկից ետև պիտոր կենայ միշտ Էլպա կըղզին։ ասիկա վաճառականին մէկէն՝ որ դացերէր Էլպա, դնեց 60 հազար դրաշի չափ ադնիւ բաներ։ — 1806ին պատերազմէն առաջ Պռուշը ուներ 10 միլիոն ու կէս, բայց երբոր եղաւ խաղաղութիւն թիլսիթին մէջ կորսընցուց այսչափ ժողովրդեան դրեթէ կէսը։ — 1501էն մինչև 1600ը եղաւ 85 տարի պատերազմ, և 15 տարի խաղաղաղութիւն։ 1601էն մինչև 1700, եղաւ 77 տարի պատերազմ 23 տարի խաղաղութիւն։ 1701էն մինչև 1800, եղաւ 71 տարի պատերազմ 29 տարի խաղաղութիւն։ 1801էն մինչև 1814 գրեթէ բոլոր Եւրոպայի ժողովուրդները պատերազմի մէջ էին։ (Դիւա. Վէնէպ.)

— Աստարիօդոստոսի մէջ Սօսքա քաղքին ժողովրդեան թիւը էր 172,991 հոգի (Գազ. Ամստրդ։)

— Պէռթռանտ Ֆրանսըզի ճէնէռալը՝ որ կըկենար Էլպա կղզին՝ Նաբօլէօնին հետ հռոմայ եկաւ ասա վերջի ժամանակները, և ինչպէս որ հաստատ պատմվեցաւնէ՝ հոն տեղը գալուն պատճառը է՝ որ Սրբազանին ետ դարձընել տայ ան նղովքը, որ ըրեր էր Նաբօլէօնին դէմ։ (Դիւակ. Վէնէպ։)

— Շատ հաւանական է որ Մոսկովի կայսրուհին Բիէթռօպուռկ երթալէն առաջ՝ երթայ Ինկիլիդեռռա ու Ֆրանսա այցելութիւն ընելու համար, զէրէմ կըսեն թէ երկու տէրութիւնէ ալ հրաւիրմունք եկերէ՝ որ հեկեկելիք երթայ։ (Մօրնինկ. Քրօնիքլ։)

— Երբոր Ֆրանսըզի թագաւորը ընծայ տըվաւ սէյն Լուիճի ասպետութեան խաչը շատ Մառեշալներու ճէնէռալներու ու երևելի օֆիցէրներունէ, խրկեց ասոնք չէն մէկ հատմընալ Մելհաւտ Ֆրանսըզի ճէնէռալին։ բայց խելմը ժամանակ անցնելէն ետև երբոր իմացաւ թէ ասոնք ճէնէռալը մըտերէ ան խորհուրդին մէջ՝ ուրտեղ վճռըվեցաւ թէ սպանվի 16երդ Լուիճի Ֆրանսըզի թագաւորը, մէկէն ուղեց որ ասպետութիւնէ խաչը ետ խրկէ, բայց անիկայ ետ չիդարցուց։ — Մէկ Ինկիլիզի գաղեթայի մը մէջ կըսէ թէ Լոնտռային մէջ տեսնըվեցաւ մէկ քանի Ամերիգացւոց ոսկիէ ըստակ որ կարժէր մէկ հատը մէկ ըստէռլին և Ամերիգացիները ասոնց ըստակին անունը կըկանչէին Մոպէռոն։ ասոնց ըստակին մէկ կողմը կոխված է ազատութեան պատկերը մէկալ կողմնալ կոխված է 13 աստղ։ (Դիւա. Վէնէպ.)

— 18երդ դիտակի յաւելվածին՝ համառօտած գիտելիքներուն էն վերջի խապարին մէջ, մէկ քանի տպագրութիւն սխալներ մըտնալով խապարին ճշմարտուէը կըփոխէ, ասոր համար դնենք հոս նորէն։ Ինկիլիզի թագաւորին տղուն աղջիկը որ կըսվէր (Բրինչէսսա Քառլոթթա) կուզէին պըսակել հիմակվան Օլանտայի նոր թագաւորին հետ, բայց աղջիկը ասա պսակին չիհաւանելուն համար շատ նեղաներ եղաւ Ինկիլիզի մէջ։ Ինկիլիզի թագաւորին տղուն կընիկը՝ որ կըսվի Բրինչէսսա փի կալլէս Ինկիլիդեռռայէն ճամբայ ելաւ որ երթայ պրոտեստ քիչմը, ասոր համար Ֆռանսայէն պրոտեստելով եկաւ Ջվիցցէռի, Միլան, Ֆիորէնցա, Պոլոնիա, Հռոմ. ու հիմայ գնաց Նաբոլի և դեռ հոն է. ասա ճամբորդութեան պատճառը պազի գաղեթաներուն մէջ ինչպէս ըսվեցաւնէ եղերէ գժտութիւնը՝ որ կար խելմը ատենէն պերի թագրի տղուն ու իր կընկանը մէջ. այսպէս պատմեցին նաև Ինկիլիզներնալ։

Ասա գործքս՝ որ է պատմութիւն հիմակվան ատենիս, տասնըհինգ օրը մէյմը կըտըպվի.

ԻՎԷՆԷՏԻԿ ԻՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ։